

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษากรณีสิทธิของผู้ถือหุ้นและการจัดการทรัพย์สินของบริษัทร้าง¹

นำชัย พรหมทา²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษากรณีสิทธิของผู้ถือหุ้นและการจัดการทรัพย์สินของบริษัทร้าง โดยผู้ศึกษาศึกษาจากความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับบริษัทจำกัด ตลอดจนไปจนถึงการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบริษัทจำกัดของประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บริษัทมหาชนจำกัด เป็นบริษัทซึ่งตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นให้แก่ประชาชน และได้ระบุนามประสงค์ไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าวันที่ต้องชำระ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของกฎหมายบริษัท บริษัทมหาชน เป็นนิติบุคคลที่ระดมทุนเพื่อนำเงินเหล่านั้นไปลงทุน โดยผ่านการเห็นชอบของที่ประชุมผู้ถือหุ้น โดยที่บริษัททำการออกหุ้น สิทธิในการเป็นเจ้าของบริษัทคือผู้ถือหุ้น และบริษัทรวบรวมเงินเหล่านั้นไปใช้ในการขยายกิจการ เป็นสาเหตุให้เจ้าของธุรกิจต่างก็อยากเอาธุรกิจของตัวเองเข้าตลาดหุ้น เพราะว่าทำให้ระดมทุนได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าการกู้เงินจากธนาคารทั่วไป นอกจากนี้ บริษัทมหาชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการระดมทุนจากประชาชนโดยการซื้อหุ้น และจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของเงินปันผล โดยโครงสร้างของบริษัทมหาชน ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของจะไม่ได้มีสิทธิในการเข้าไปดูแลงานของบริษัทโดยตรง แต่จะเลือกกลุ่มคนที่จะเข้าไปบริหารแทนหรือ “Board of Directors” หรือ “คณะกรรมการผู้บริหาร” ผ่านทางการประชุมผู้ถือหุ้น เนื่องจากบริษัทเป็นบุคคลโดยกฎหมายกำหนดขึ้น จึงทำให้บริษัทไม่สามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างบุคคลธรรมดา บริษัทจึงต้องมีกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนนิติบุคคลขึ้นมามีกระทำการแทนและเป็นกรณีที่สิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบของบริษัทและผู้ถือหุ้นแยกต่างหากจากกัน โดย “ผู้ถือหุ้น” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของบริษัทจำกัด ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของบริษัท เนื่องจากก่อนจะดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ผู้ถือหุ้นเป็นผู้เริ่มก่อการตั้งบริษัทหรือเป็นผู้เข้าซื้อซื้อหุ้นด้วยการนำเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นของตนมาลงทุนเพื่อใช้ในการบริหารจัดการบริษัทโดยได้หุ้นเป็นการแลกเปลี่ยน จึงกล่าวได้ว่าผู้ถือหุ้นเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของบริษัทและเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงต่อการบริหารกิจการภายในบริษัท ความสำคัญของผู้ถือหุ้นดังกล่าว จึงได้มีการ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษากรณีสิทธิของผู้ถือหุ้นและการจัดการทรัพย์สินของบริษัทร้าง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศิริ บัวสวรรค์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของผู้ถือหุ้นเอาไว้หลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของผู้ถือหุ้นในบริษัท จำกัดที่มีการรับรองสิทธิเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น สิทธิในการได้รับเงินปันผล สิทธิในการเป็นผู้สอบบัญชี สิทธิในการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของบริษัทผ่านทางรายงานการ ประชุมหรืองบดุลของบริษัท สิทธิในการเข้าร่วมการประชุมผู้ถือหุ้น เป็นต้น

แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทนั้นยังคงมีช่องโหว่ ของบทบัญญัติกฎหมายในบางประการที่จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ให้มากขึ้น เช่นปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการขอเพิกถอนการประชุมที่ผิดระเบียบของผู้ถือหุ้น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ซึ่งบัญญัติว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัด เรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้น เสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น”

ทั้งนี้ จะเห็นว่า ในกรณีการยื่นคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ของบริษัท จำกัดอันผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 นั้น กฎหมายบัญญัติให้เป็นสิทธิ แต่เฉพาะกรรมการหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทเท่านั้น สำหรับระยะเวลาในการฟ้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุม กรรมการหรือผู้ถือหุ้นต้องฟ้องภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมตินั้น ซึ่งการที่กฎหมายกำหนด ระยะเวลาไว้เพียง 1 เดือนนั้น ถือว่าเป็นระยะเวลาที่สั้น อีกทั้งจะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่เปิดช่องให้กับ เหตุการณ์กรณีที่ผู้ถือหุ้นบางคนที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม เนื่องจากเหตุผลบางประการ เช่น กรณีที่ผู้ถือหุ้น ไม่ได้รับจดหมายแจ้งการประชุม แต่ทราบภายหลังจากที่พ้นระยะเวลายื่นคำร้องเพิกถอนแล้ว ด้วยเหตุ ดังกล่าวนี้อาจทำให้ผู้ถือหุ้นคนดังกล่าวนั้นเกิดความเสียหายได้ ดังนั้นจึงควรมีกฎหมายกำหนดบังคับให้ บริษัทแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบถึงมตินั้นๆ และควรขยายระยะเพิ่มขึ้นจากที่กำหนดไว้ว่าเดือนหนึ่งนับแต่วันลง มตินั้น

ประเด็นปัญหาที่สองปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นที่มีเสียงข้างน้อย

ตามมาตรา 1200 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่าการแจกเงินปันผลนั้น ต้องคิด ตามส่วนจำนวนซึ่งผู้ถือหุ้นได้ส่งเงินแล้วในหุ้นหนึ่ง ๆ เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นในเรื่องหุ้น บุริมสิทธิ แต่ทั้งนี้ในการประกาศอนุญาตเงินปันผลนั้น ต้องไม่ให้เกินจากมติของที่ประชุมใหญ่ ตามที่ บัญญัติไว้ในมาตรา 1201 ซึ่งหากมติที่ประชุมใหญ่โดยมีผู้ถือหุ้นร่วมกันลงมติ ซึ่งหากผู้ถือหุ้นที่มีเสียงข้าง มากลงมติว่าไม่มีการปันผล นั่นก็หมายความว่า จะไม่มีการปันผลเกิดขึ้น โดยที่ผู้ถือหุ้นที่มีเสียงข้างน้อยไม่ สามารถโต้แย้งหรือขัดได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้มีการให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นที่มีเสียงข้างน้อยไว้เท่าที่ควร โดยเฉพาะเรื่องสิทธิการได้รับเงินปันผล

ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่าการจ่ายเงินปันผลที่ถูกต้องนั้นต้องจ่ายจาก “กำไร” ที่เกิดขึ้น และต้องมีการจ่ายผ่าน “มติของที่ประชุมใหญ่” และอีกส่วนหนึ่งคือ “ตามส่วนจำนวนผู้ถือหุ้น” ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่นั้น อาจทำให้เกิดความขัดแย้งภายในบริษัทได้ เพราะในทางปฏิบัติย่อมเกิดขึ้นแน่นอนในกรณีที่บริษัทมีผลประกอบการดีมีกำไรเป็นหมื่นล้าน แต่กลับไม่ยอมปันผลกำไรนั้นให้กับผู้ถือหุ้น เพราะไม่ต้องการให้ผู้ถือหุ้นบางคนได้รับ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เป็นการจำกัดสิทธิของผู้ถือหุ้นคนอื่น แต่เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นในการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ปันผลกำไรนั้น จึงทำให้การแบ่งผลกำไรที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของบริษัทจำกัดจึงเป็นไปตามมาตรา 1201 ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าในกรณีที่จะมีการปันผลแบ่งผลกำไรหรือไม่นั้น ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมของเสียงข้างมาก ดังการจึงควรมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ชัดเจนว่า หากบริษัทมีกำไรและไม่ปันผลโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ผู้ถือหุ้นซึ่งมีเสียงข้างน้อยสามารถใช้สิทธิในการฟ้องศาลให้ปันผลได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการเปิดช่องให้ศาลมีอำนาจลงไปกำกับดูแลด้วย

ประเด็นปัญหาที่สามปัญหาเกี่ยวกับการจัดการบริษัทหรือการจัดการทรัพย์สินของบริษัทที่ถูกขีดชื่อออกจากทะเบียน (บริษัทร้าง) เมื่อเกิน 10 นับแต่วันที่ถูกระงับชื่อ

สำหรับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ถูกระงับชื่อออกจากทะเบียน เนื่องจากมิได้ทำการค้าหรือประกอบกิจการ และไม่ได้นำส่งงบการเงินต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทในทุกปี ติดต่อกันเกิน 3 ปี จะกลายเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทร้าง ผลคือสิ้นสภาพนิติบุคคลตั้งแต่นายทะเบียนขีดชื่อออก ทำให้ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายอีกต่อไป และเมื่อประสงค์กลับคืนสู่ทะเบียน กรรมการหรือผู้ถือหุ้นจะต้องให้ทนายความจัดทำคำร้องยื่นต่อศาลขอให้มีการสั่งให้นายทะเบียนมีคำสั่งรับจดทะเบียนบริษัทกลับคืนสู่ทะเบียน ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการถอนทะเบียนห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด มาตรา 1273/4 บัญญัติว่า “ถ้าห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วน บริษัท ผู้ถือหุ้น หรือเจ้าหนี้ใด ๆ ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นรู้สึกรู้ว่าต้องเสียหายโดยไม่เป็นธรรมเพราะการที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทถูกขีดชื่อออกจากทะเบียน เมื่อห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วน บริษัท ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าหนี้ยื่นคำร้องต่อศาล และศาลพิจารณาได้ความเป็นที่พอใจว่าในขณะที่ขีดชื่อห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทออกจากทะเบียนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทยังทำการค้าขายหรือยังประกอบกิจการอยู่ หรือเห็นเป็นการยุติธรรมในการที่จะให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทได้กลับคืนสู่ทะเบียนก็ดี ศาลจะสั่งให้จดทะเบียนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทกลับคืนเข้าสู่ทะเบียนก็ได้ และให้ถือว่าห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นยังคงอยู่ตลอดมาเสมือนมิได้มีการขีดชื่อออกเลย โดยศาลจะสั่งและวางข้อกำหนดไว้เป็นประการใด ๆ ตามที่เห็นเป็นการยุติธรรมด้วยก็ได้เพื่อให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทและบรรดาบุคคลอื่น ๆ กลับคืนสู่ฐานะอันใกล้เคียงกับฐานะเดิมเสมือนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นมิได้ถูกขีดชื่อออกจากทะเบียนเลย

การร้องขอให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทกลับคืนสู่ทะเบียน ห้ามมิให้ร้องขอเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่วันที่นายทะเบียนขีดชื่อห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทออกจากทะเบียน”

จึงจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าว กฎหมายระบุว่า ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ที่ถูกนายทะเบียนจัดชื่อออกจากทะเบียนแล้ว ถือว่าห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นสิ้นสภาพนิติบุคคล ถ้าหากว่าห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วน บริษัท ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าหนี้ใดๆ ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทรู้สึกรู้ว่าต้องเสียหายโดยไม่เป็นธรรม เพราะการที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทถูกจัดชื่อออกจะทะเบียนก็ให้ยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลมีคำสั่งให้นายทะเบียนจัดชื่อห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท กลับคืนเข้าสู่ทะเบียน แต่ห้ามมิให้ร้องขอเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนจัดชื่อห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทออกจากทะเบียน

ดังนั้น การที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาการร้องขอต่อศาลขอให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นคืนสู่ทะเบียนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้น อาจทำให้ส่งผลต่ออำนาจฟ้อง เพราะหากมีการยื่นคำร้องต่อศาลเกินเวลา ศาลก็จะยกฟ้องยกคำร้องดังกล่าวได้โดยไม่ต้องมีการไต่สวนคำร้องนั้น ซึ่งอาจทำให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นไม่สามารถที่จะกลับคืนสู่ทะเบียนได้ แม้ว่าไม่ใช่ระยะเวลาที่สั้น แต่ก็มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินอยู่ แต่ไม่อาจยื่นให้ฟื้นได้ เพราะเกิน 10 ปี การที่มาตรา 1273/4 กำหนดให้ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อฟื้นคืนทะเบียนภายใน 10 ปี นับแต่วันที่ถูกรื้อถอน แต่ถ้าเกิน 10 ปี จะไม่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้นั้น ทั้งนี้จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาว่าหากบริษัทที่อยู่ในสถานะร้างแล้ว แต่ยังคงมีทรัพย์สินอยู่ บริษัทดังกล่าวจะต้องจัดการอย่างไร เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ว่า ต้องร้องขอต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทหรือร้องขอต่อศาล และศาลนั้นจะต้องเป็นศาลแพ่งหรือศาลปกครอง และจะต้องร้องขอจัดการทรัพย์สินด้วยเหตุตามกฎหมายใด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่า ในกรณีที่บริษัทถูกรื้อถอนออกจากทะเบียน (บริษัทร้าง) เกิน 10 นับแต่วันที่ถูกรื้อถอน ต้องมีการจัดการบริษัทหรือการจัดการทรัพย์สินของบริษัทนั้นอย่างไร

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษากรณีสิทธิของผู้ถือหุ้นและการจัดการทรัพย์สินของบริษัทร้าง ทั้ง 3 ประเด็นปัญหา ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการขอเพิกถอนการประชุมที่ผิดระเบียบของผู้ถือหุ้น

เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 นั้น กฎหมายบัญญัติให้เป็นสิทธิแต่เฉพาะกรรมการหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทเท่านั้น สำหรับระยะเวลาในการฟ้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมกรรมการหรือผู้ถือหุ้นต้องฟ้องภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมตินั้น ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาไว้เพียง 1 เดือนนั้น ถือว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไปและไม่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา ผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1195 เป็นดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1195 ซึ่งบัญญัติว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใด

ร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น”

แก้ไขเป็น

“การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสีย แต่ต้องร้องขอภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการลงมตินั้น” และให้เพิ่มเป็นวรรคสองว่า “ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการบริษัทที่จะต้องส่งรายงานการประชุมหรือข้อที่ลงมตินั้นให้ผู้ถือหุ้นภายใน 3 วันนับแต่วันที่ลงมติ”

หากมีการแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ที่ที่ได้เสนอแล้ว จะทำให้ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการร้องขอให้ศาลเพิกถอนการประชุมที่ผิดระเบียบนั้นมีการยืดหยุ่นตามพฤติการณ์ที่ผู้ถือหุ้นได้รู้หรือควรรู้ถึงการประชุม และ จากหลักกฎหมายที่มีการเสนอให้แก้ไขนั้นยังเพิ่มมาตรการให้กรรมการบริษัทจัดส่งรายงานการประชุมที่ลงมติกันในครั้งนั้นๆ ให้แก่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนอันเป็นมาตรการที่เป็นหลักประกันว่าผู้ถือหุ้นทุกคนโดยเฉพาะผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมจะได้ทราบถึงรายละเอียดที่ลงมติในการประชุมครั้งนั้นๆ

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นที่มีเสียงข้างน้อย

เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้มีการปันผลจากมติเสียงข้างมากจากที่ประชุมใหญ่ ซึ่งเป็นการลงคะแนนโหวตของผู้ถือหุ้น ซึ่งแน่นอนว่าเสียงข้างมากมักจะเป็นผู้เสนอและตัดสินใจในแต่ละมติ รวมถึงการปันผลกำไรของบริษัทด้วย โดยที่บางครั้งมีการไม่ปันผล ซึ่งในกรณีนี้ผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อยไม่สามารถค้านหรือแย้งมติได้ อีกทั้งยังไม่มีสิทธิในการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ปันผลกำไรนั้น เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ ผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1201 เป็นดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1201 ไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดให้สิทธิในการคุ้มครองผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อยในการใช้สิทธิทางศาลในการแบ่งเงินปันผล

ดังนั้นควรเพิ่ม วรรคห้าของ มาตรา 1201 เป็น

“หากบริษัทมิกำไร และไม่มีการปันผลโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่สุจริต ให้ผู้ถือหุ้นที่ต้องเสียหายร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้บริษัทอนุญาตจ่ายเงินปันผลได้ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงความได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์ของบริษัทและผู้ถือหุ้นทุกคน”

หากมีการแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว แม้จะเป็นการยากที่ศาลจะใช้ดุลพินิจได้ว่าควรกำหนดให้บริษัทมีการปันผลได้หรือไม่ หรือหากศาลเห็นว่าควรจะให้มีการจ่ายเงินปันผลจะต้องกำหนดสัดส่วนอย่างไร รวมไปถึงว่าศาลจะก้าวล่วงอำนาจหรือมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้หรือไม่อันอาจขัดต่อหลักความเสมอภาคและหลักเสรีภาพของผู้ถือหุ้น แต่การที่มีกฎหมายเปิดช่องให้ผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อยได้มีโอกาสใช้

สิทธิทางศาลย่อมเป็นมาตรการหรือหลักประกันว่าถ้าบริษัทจำกัดใดไม่จ่ายเงินปันผลก็ย่อมต้องพิจารณาให้รอบคอบและควรมีเหตุผลรองรับและต้องเป็นไปโดยสุจริตไม่ได้อาศัยพวกมากลากไป ย่อมเพิ่มโอกาสให้ผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อยมีโอกาสได้รับเงินปันผลไม่มากนักน้อย

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการบริษัทหรือการจัดการทรัพย์สินของบริษัทที่ถูกขิดซื้อออกจากทะเบียน (บริษัทร้าง) เมื่อเกิน 10 นับแต่วันที่ถูกลบชื่อ

เนื่องจากกฎหมายกำหนดระยะเวลาการร้องขอต่อศาลขอให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นคืนสู่ทะเบียนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้น อาจทำให้ส่งผลต่ออำนาจฟ้อง เพราะหากมีการยื่นคำร้องต่อศาลเกินเวลา ศาลก็จะยกฟ้องคำร้องดังกล่าวได้

ผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1273/4 เป็นดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1273/4 บัญญัติว่า “ถ้าห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วน บริษัท ผู้ถือหุ้น หรือเจ้าหนี้ใด ๆ ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นรู้สึกว่าจะต้องเสียหายโดยไม่เป็นธรรมเพราะการที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทถูกขิดซื้อออกจากทะเบียน เมื่อห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วน บริษัท ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าหนี้ยื่นคำร้องต่อศาลและศาลพิจารณาได้ความเป็นที่พอใจว่าในขณะที่ขิดซื้อห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทออกจากทะเบียนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทยังทำการค้าขายหรือยังประกอบกิจการอยู่ หรือเห็นเป็นการยุติธรรมในการที่จะให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทได้กลับคืนสู่ทะเบียนก็ดี ศาลจะสั่งให้จัดซื้อห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทกลับคืนเข้าสู่ทะเบียนก็ได้ และให้ถือว่าห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นยังคงอยู่ตลอดมาเสมือนมิได้มีการขิดซื้อออกเลย โดยศาลจะสั่งและวางข้อกำหนดไว้เป็นประการใด ๆ ตามที่เห็นเป็นการยุติธรรมด้วยก็ได้เพื่อให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทและบรรดาบุคคลอื่น ๆ กลับคืนสู่ฐานะอันใกล้เคียงกับฐานะเดิมเสมือนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นมิได้ถูกขิดซื้อออกจากทะเบียนเลย

การร้องขอให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทกลับคืนสู่ทะเบียน ห้ามมิให้ร้องขอเมื่อพ้นกำหนดสิบปี นับแต่วันที่นายทะเบียนขิดซื้อห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทออกจากทะเบียน”

เพิ่มเติม วรรคสาม เป็น

“ในกรณีระยะเวลาตามวรรคก่อนได้ล่วงพ้นไปแล้ว หากกรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือ ผู้มีส่วนได้เสียแสดงให้ศาลเห็นว่าจำเป็นต้องจัดการทรัพย์สินของบริษัทที่ถูกขิดซื้อออกจากทะเบียน ให้ศาลมีอำนาจตั้งผู้ชำระบัญชีเพื่อจัดการทรัพย์สินของบริษัทนั้นให้เสมือนหนึ่งว่ามีการเลิกบริษัท และให้นำบทบัญญัติในกฎหมายนี้ว่าด้วยการชำระบัญชีบริษัทจำกัดมาบังคับใช้กับการชำระบัญชีบริษัทที่ถูกขิดซื้อออกจากทะเบียนโดยอนุโลม”

หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอแล้วย่อมสามารถจัดการกับทรัพย์สินของบริษัทจำกัดที่ถูกขิดซื้อออกจากทะเบียนได้โดยไม่ต้องไปร้องขอให้บริษัทกลับคืนสู่ทะเบียน และไม่

ต้องไปร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้เลิกบริษัทก่อน แต่สามารถขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชีได้เลยและผู้ชำระบัญชีก็ย่อมมีอำนาจที่จะจัดการกับทรัพย์สินของบริษัทนั้นต่อไปได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยการชำระบัญชี

เอกสารอ้างอิง

จินตนา ฤกษ์อยู่สุข. “การปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัด: ศึกษากรณีการยกเลิกการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น.” การค้นคว้าอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564.

จิรจิตร ช่วยศรียัง. “บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

จิรวาสส์ สินไชย “การจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด.” วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์ 12. 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2562): 566.

ณัฐกร วิริยะเมตตากุล. “ข้อจำกัดการฟื้นฟูกิจการของห้างหุ้นส่วนในประเทศไทย.” เอกดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565.

ปาลิรัฐ ศรีวรรณพฤกษ์. “การคุ้มครองผู้ถือหุ้นข้างน้อยตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน (ใหม่).” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ศิรินทร์พร ชารมดี. “ผลของการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.” วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 9. 2 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 3.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. คู่มือการใช้ แบบการเปิดเผยความขัดแย้งทางผลประโยชน์และรับรองการรักษาความลับในโครงการวิจัย. ปทุมธานี: ฝ่ายส่งเสริมจริยธรรมการวิจัย (ORI) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. “สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.” Legislative Institutional Repository of Thailand. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560.

โสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2556.